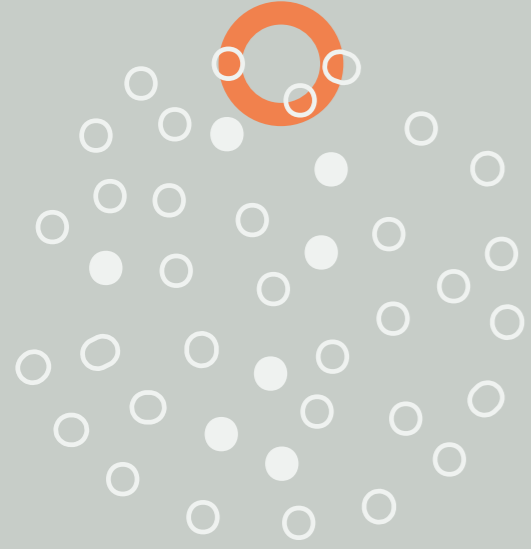

KILAVUZ İLKELER:

YOKSULLUĞA DAİR GÖRSEL KULLANIMI

DERİN
YOKSULLUK
AĞI

KILAVUZ İLKELER:
**YOKSULLUĞA
DAİR GÖRSEL
KULLANIMI**

BU KILAVUZ "İZLEME RAPORU: MEDYADA YOKSULLUK GÜNDEMİ OCAK - AĞUSTOS / 2022"NİN YAYINLANMASININ ARDINDAN, "KILAVUZ İLKELER: YOKSULLUK NASIL HABERLEŞTİRİLMELİ" İLE BİRLİKTE RAPORA EK OLARAK HAZIRLANMIŞTIR.

PROJE EKİBİ

Can Çelik, Esin Türken,
Güliz Kalender, Roysi
Florentin, Selen Yüksel,
Şevval Şener

KILAVUZU DERLEYEN

Şevval Şener

KILAVUZ TASARIMI

Myra Ajans

YAYIN TARİHİ

Ocak 2023

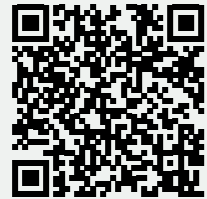
BAKINIZ

[İzleme Raporu:](#)
[Medyada Yoksulluk](#)
[Gündemi Ocak - Ağustos](#)
[2022](#)

[Kılavuz İlkeler: Yoksulluk](#)
[Nasıl Haberleştirilmeli?](#)

ISBN:

978-605-74036-7-4

AÇIK ALAN DERNEĞİ & DERİN YOKSULLUK AĞI / 06

TEŞEKKÜR / 06

ARKA PLAN / 07

SORUN / 07

KILAVUZ İLKELERİN AMACI / 08

KILAVUZ İLKELERİN TEMELİ / 08

FOTOĞRAF ÇEKİMİ / 09

GÖRSELİN ARŞİVLERDEN VEYA BAŞKA KAYNAKLARDAN SEÇİMİ VE KULLANIMI / 10

"Bu yayın, Açık Alan Derneği'nin girişimi olan Derin Yoksulluk Ağı tarafından Heinrich Böll Stiftung Türkiye Temsilciliği finansal desteği ile üretilmiştir. Bu yayının içeriğinden yalnızca Açık Alan Derneği & Derin Yoksulluk Ağı sorumludur."

AÇIK ALAN DERNEĞİ (AAD) & DERİN YOKSULLUK AĞI (DYA);

- sosyal, ekonomik ve kentsel sorunlar hakkında farkındalık yaratmayı;
- hak ve ihtiyaçlarına erişmekte zorlanan, sosyal dışlanmaya maruz kalan gruplarla dayanışmayı;
- bu grupları çeşitli faaliyetler aracılığıyla güçlendirmeyi; bu grupların kamusal hak ve hizmetlere erişimini desteklemeyi;
- eğitim, sağlık, istihdam, sosyal güvenlik dahil olmak üzere temel insan haklarına erişimleri yolundaki engelleri azaltmayı amaçlayan bir sivil toplum kuruluşudur.

Derin Yoksulluk Tanımı: AAD&DYA yoksulluğu çok boyutlu bir çerçevede, kişilerin temel hak ve ihtiyaçlarına erişimlerinin kısıtlanmasının yanında ekonomik, sosyal, politik ve kültürel haklarına ulaşmalarının da engellendiği bir olgu olarak ele alır.

HEINRICH BÖLL STIFTUNG TÜRKİYE TEMSİLCİLİĞİ (2001)

Demokratik aktörlerin çalışmalarının güçlendirilmesinden insan ve azınlık haklarının korunmasına, ekoloji ve sürdürülebilir kalkınmadan, küresel ve bölgesel güvenlik politikalarının geliştirilmesine yönelik girişim ve çalışmaları destekleme ve teşvik etme gayretindedir. Merkezi İstanbul'da bulunan Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği Bürosu 20 yıldır yukarıdaki ilkeleri güden, insanlar arasında cinsiyet, etnik köken, din ve renk ayrımı yapmaksızın hukuk devleti ilkeleri temelinde kurulu demokratik toplum düzeninin korunması için çaba sarf eden sivil toplum girişimlerini destekler.

TEŞEKKÜR... Projeyi hayata geçirebilmemizi sağlayan **Heinrich Böll Stiftung Türkiye Temsilciliğine** teşekkürlerle...

ARKA PLAN

Yoksulluğa dair yapılan haberler, araştırmalar, bağış kampanyaları, proje raporları, farkındalık çalışmaları veya siyasi parti faaliyetleri incelendiği zaman yoksulluğu anlatmanın en etkili yöntemlerinden birisinin görsel kullanımı olduğuna dair bir eğilim dikkat çekiyor. Özellikle çalışan çocukların, kirli yüz ve ellerin, eski ve yırtık kıyafet ve ayakkabıların, birbirine uzanan ellerin, siyah-beyaz fotoğrafların, çöpten bir şeyler arayan kişilerin ve boş ceplerin dikkat çektiği bu dramatik görseller pek çok kaynak tarafından sıklıkla kullanılıyor ve yaygınlaştırılıyor.

SORUN

Bu tür görsel kullanımları yoksulluğu geniş grupları ilgilendiren bir politika sorunu olmaktan ziyade 'kendisini geliştirememiş' bireylerin sorunu olarak aktarmış oluyor. Öncelikle acıma ve empati duygusu uyandıran görseller yoksullukla mücadele eden kişilerin hak sahibi birer özne olmaktan ziyade yardıma muhtaç pasif bireyler olduğu algısını pekiştiriyor. Yoksullukla mücadele eden kişileri 'şanssız, kaderi öyle olan, yardım istemesi ve olana şükretmesi gereken' kişilere indirgeyebiliyor. Afrika'daki yoksulluğun boyutları ve yoksullukla mücadele çalışmaları, etrafında sinekler uçuşan zayıf ve aç kalmış bir çocuktan ibaret olmadığı gibi, Türkiye'de yoksulluğun boyutlarını da çöpten yemek toplayan bir kişinin yüzündeki acıyı fotoğraflayarak anlatmak gerçekçi değil. Her iki durum da, yoksulluğun çok boyutluluğunu ve sorumlularını görünmez kılabilir.

Yoksulluğu bir insan hakları meselesi olarak ele alan ve faaliyetlerini bu temele dayandıran bir sivil toplum örgütü olarak, yoksulluğa dair kullanılan görsellerin hazırlanması, seçilmesi ve yaygınlaştırılması süreçlerinde gazetecilere, araştırmacılara, sosyal çalışmacılara ve bu alanda içerik oluşturan herkese kılavuz olabilecek bir dizi temel ilkeyi bir araya getirmek istedik.

KILAVUZ İLKELERİN AMACI

Bu kılavuz, yoksulluk koşullarında yaşayan kişileri doğrudan ya da dolaylı bir şekilde etkileyen içeriklerde kullanılan görsellerin, çizim ve fotoğrafların insan hakları standartlarına uygun bir şekilde yaygınlaştırılmasını sağlamayı amaçlıyor. Kişilerin onuruna saygı, haklarına ve yüksek yararına özen gösterilmesi yönünde ortak bir bilinç oluşturulmasını hedefliyor.

KILAVUZ İLKELERİN TEMELİ

Kılavuz ilkeler hazırlanırken *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*¹, *Kişisel Verilerin Korunması Kanunu*, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*, *Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı*, *BM Çocuk Haklarına dair Sözleşme*, *Yoksulluğu Azaltma Stratejilerinde İnsan Hakları Temelli Yaklaşım Yönelik İlke ve Kılavuzlar*, *Derin Yoksulluk ve İnsan Hakları: Yol Gösterici İlkeler temel alınmıştır*.

Yoksulluğu göstermek amacıyla seçilen görselin 'nasıl' seçildiği neden önemli?

Yoksulluk ile ilgili incelediğimiz hemen her haberde çeşitli görseller kullanılıyor. Bu haberler bir araştırma sonuçlarını yayınlamak, kişilerin mücadelesini aktarmak, bağış kampanyası yürütmek, yoksulluğa neden olan sebepleri görünür kılmak veya bir politika düzenlemesini duyurmak için hazırlanıyor olabilir. Ancak bu tür haberlerde kullanılan görsellerin hassasiyetle seçiliyor olması gerekir. Haber yapılırken kullanılan görsellerin haberin mesajı ile uyumlu olduğundan, kişilerin haklarını ihlal etmediğinden ve yoksulluğa dair önyargıları beslemediğinden emin olmak gerekiyor. Matt Collin tarafından "poverty porn"² diye ifade edilen tabir yoksulluğun okuyucuların duygularını ve fotoğrafın öznesini istismar edecek şekilde pornolaştırılması anlamına geliyor.

Yoksulluğa dair kullanılan görsellerin hazırlanması, seçilmesi ve yaygınlaştırılması süreçlerinde gazetecilere, araştırmacılara, sosyal çalışmacılara ve bu alanda içerik oluşturan herkese kılavuz olabilecek bir dizi temel ilke aşağıdaki gibi sıralanabilir.

1. Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı (madde 17), kişi hürriyeti ve güvenliği (madde 19) ve Özel hayatın gizliliği (madde 20)

2. Matt Collin (July 1, 2009). "What is 'poverty porn' and why does it matter for development?". Aid Thoughts

FOTOĞRAF ÇEKİMİ

Kılavuz İlkeler

- Yoksulluğun bir insan hakları ihlali olduğu bilinciyle hareket etmek;
- Kişilerin yoksullukla mücadelesini herhangi bir çıkar amacıyla nesneleştirmemek;
- Yoksulluğun boyutlarını aktarmak için çekilen her fotoğrafta önceliğin o kişilerin yüksek yararı olduğunun bilincinde olmak;
- Kişilerin yoksullukla mücadele yöntemlerini, dayanışmasını, güçlü yanlarını da göstermek; tek tip bir yoksul/yoksulluk algısı yaratmaktan kaçınmak;
- Kişilerin kendi hayatlarına dair aktarmak istediklerinden fazlasını fotoğrafa taşımamak,
- Fotoğraf çekerken kişilerin kim oldukları, neler yaşadıkları veya nelerle baş ettikleri hakkında o kişilerin aktarımı dışında herhangi bir varsayımda bulunmamak, gerçekliği manipüle etmemek;
- Çekilen fotoğraf halka açık bir ortamda çekilecek olsa dahi izin almadan fotoğraf çekmemek, çocukların izninin yeterli olmadığını gözetmek;
- Fotoğrafı çekilen kişiye o fotoğrafın nerelerde, hangi amaçlarla kullanılabileceğini, kimlerin ne kadar süreyle görebileceğini açıklamak, kişilerin unutulma hakkına saygı duymak;
- Fotoğrafın öznesi talep ettiği koşulda fotoğrafı/görüntüyü imha etmek;
- Kişinin etiketlenmeye maruz kalabileceği durumlarda, kişinin kimliğinin korunmasını gözetmek.

Fotoğraf Çekimi Esnasında Kendimize Sorabileceğimiz Sorular

- Bu fotoğrafı çekme motivasyonum ne?
- Bu fotoğraf herhangi bir stereotipi besliyor mu? Yoksulluğun çok boyutlu yapısını göz ardı ediyor mu?
- Fotoğraf hangi duyguları uyandırıyor?
- Kişinin yerinde ben olsam bu fotoğrafımın çekilmesini/yaygınlaştırılmasını ister miydim?
- Bu fotoğrafın çekilmesi/yaygınlaştırılması bir hak ihlali yaratabilir mi, bu olasılıkları o kişiyle de konuştum mu?
- Bu fotoğrafın kişinin gizlilik ve unutulma haklarını ve onurunu daha fazla gözetebileceğim bir alternatifi olabilir miydi?

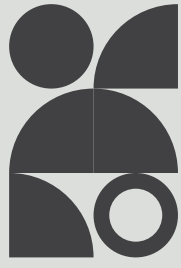
GÖRSELİN (Fotoğraf, İllüstrasyon, Resim vs.) ARŞİVLERDEN VEYA BAŞKA KAYNAKLARDAN SEÇİMİ VE KULLANIMI

Kılavuz İlkeler

- Kullanılacak görselin metnin içeriğini doğru yansıttığından emin olmak, yalnızca metnin (haber, rapor, bağış kampanyası vs.) dikkat çekmesi ve ilgi uyandırması amacıyla görsel seçimleri yapmamak; okuyucuya mesajı doğru şekilde ulaştırmak;
- Görselin sansasyonel sunumundan kaçınmak;
- Kullanılacak görsel materyalleri kişilerin izni dahilinde ve insan onuruna yaraşır formlarda kullanmak;
- Kullanılan görsellerin kaynağına referans göstermek;
- Yoksulluğa dair önyargıları besleyen, kişileri damgalayan, suçlayan, ayrımcılığa sebep olabilecek söylem ve görsellerden kaçınmak;
- Kişilerin yoksullukla mücadelesini dramatize edecek şekilde editlenmiş, acıma ve eşitsizlik gibi duyguları ön plana çıkartan görselleri tercih etmemek;
- Kullanılacak görsel seçilirken yoksulluğun hak ihlali olması, kişilerin temel haklarına erişemediği, insani koşullarda yaşamadıklarının görülmesi ile birlikte görseli gören kişide çaresizlik yerine adalet talebi ve harekete geçme isteği yaratmak;

Görsel Seçimi Sırasında Kendimize Sorabileceğimiz Sorular

- Bu metne bu görseli seçmemin arkasındaki motivasyon nedir?
- Görsel paylaşımına açık mı? Referans vererek olsa dahi bu görseli kendi içeriğimde kullanmam mümkün mü?
- Görsel, kişilerin neden yoksulluk yaşadığını aktarıyor mu?

DERİN
YOKSULLUK
AĞI